

Recenzja książki: Michael Pace-Sigge, *The Function and Use of TO and OF in Multi-Word Units*, Palgrave Macmillan, London 2015, ss. 187.

Artur ŚWIĄTEK¹

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Książka autorstwa Michaela Pace-Sigge analizuje wzorce użycia dla najczęstszych przypadków zastosowania wyrazów OF i TO w różnych korpusach. Recenzowana publikacja poddaje w wątpliwość twierdzenia, że te dwa wyżej wymienione wyrazy można traktować tylko jako przyimki oraz że same w sobie mają mało znaczenia. Zamiast tego, biorąc pod uwagę rys historyczny (Brorström, 1965; Hook, 1975) oraz wcześniejsze językowe badania korpusowe (Sinclair, 1970, 2004), głównym celem autora tej publikacji jest tutaj przede wszystkim pokazanie, że oba badane wyrazy OF i TO mają oczywiste funkcje semantyczne i pragmatyczne. W celu osiągnięcia postawionego celu, dla którego ta publikacja powstała, autor zbadał trzy rodzaje korpusów: mówiony (konwersacje zebrane na podstawie BNC – British National Corpus, Brytyjskiego Korpusu Narodowego i bardziej aktualnego materiału); częściowo przygotowany (ang. *semi-prepared*) korpus mówiony (przemowy publiczne, które są dostępne w ramach wykładów publicznych BBC Reith i LSE, ale również pytania i odpowiedzi (ang. *Q&A*), a także wykłady plenarne)); jak również korpus pisany obejmujący fikcję literacką (BNC, XIX-wieczny język angielski w odmianie brytyjskiej oraz kompletne teksty z początków XX-wiecznego języka angielskiego w odmianie amerykańskiej).

Bazując na materiale językowym wcześniej przedstawionym przez Sinclair'a (1991), Gries'a (2003) i Hoffmann'a (2005), a także poprzez duży zbiór danych z korpusu mówionego, badania korpusowe przeprowadzone przez Pace-Sigge wykazują, że OF i TO pełnią specyficzne role w ramach większych jednostek leksykalnych (ang. *multiword units*).

¹ <https://orcid.org/0000-0001-7264-3003>

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie / Pedagogical University, Krakow
artur.swiatek@up.krakow.pl

Publikacja autorstwa Michaela Pace-Sigge wykazuje, że niezbędna jest świadomość zjawiska, że OF i TO nie są wyrazami, które same w sobie pojawiają się niezwykle często w różnorodnych kontekstach. Występują również bardzo często w wielu bigramach, trigramach i nawet w dłuższych klasterach w przygotowanych i w częściowo przygotowanych wypowiedziach charakterystycznych dla języka mówionego. Świadomość tego faktu jest niezbędna (jak wskazują Sinclair, 1990; Francis, 1993; Stubbs, 1996), że niektóre formy wyrazowe pojawiają się głównie w jednej, pojedynczej konstrukcji. Tą kwestię trzeba wziąć pod uwagę w naszym rozumieniu języka. Ponadto, nieświadome specyficzne wzorce użycia dla poszczególnego podzbioru użycia języka angielskiego opisanego w tej publikacji znajdują odzwierciedlenie w badaniach przeprowadzonych przez Bibera (2000) i Hoffmanna (2005), oraz traktowane są jako dalsze poparcie dla teorii 'lexical priming' (Hoey, 2005).

Dodatkowym celem, dla którego powstała ta publikacja jest konieczność wykazania, że te analizowane wyrazy są specyficzne w ramach większych jednostek leksykalnych. Pace-Sigge opiera się tutaj na badaniach Guéron (1990, s. 161 i 164), który twierdzi, że partykuły i przyimki mają inherentną zawartość lokatywną. Autor publikacji twierdzi, że taka teza jest tylko częściowo prawdziwa, ponieważ w swoich badaniach wykazuje on, że „inherentną zawartość semantyczną” można również odnieść do większego zakresu jednostek wyrazowych. Po pierwsze, opierając się na materiale wcześniej zaprezentowanym przez Gries'a (2003) i Hoffmann'a (2005), autor jest zdania, że OF i TO są trudniejsze do skategoryzowania niż pierwotnie zakładano. Po drugie, te wyrazy pełnią specyficzne role w ramach większych jednostek leksykalnych, co znajduje swoje odzwierciedlenie zarówno w ich rdzeniach jak i w funkcjach komunikacyjnych. Poprzez ich frekwencyjność, OF i TO stanowią kluczowy argument stanowiący o tym, że języka nie powinno się postrzegać jako zbioru pojedynczych jednostek wyrazowych (ang. *single-word units*), które mają swoje autonomiczne kategorie i funkcje.

Język angielski, co charakterystyczne, jest zdominowany, jak określa to John Sinclair, przez jednostki leksykalne: pojedyncze, a w szczególności przez wielowyrazowe. OF i TO powinny być traktowane jako integralna część ważnych utartych klasterów występujących w języku angielskim. Co jest istotne dla lingwistów korpusowych to fakt, że tradycyjne formy klasyfikacji wydają się zmagać z opisem lub określeniem jakie i kiedy te jednostki są używane. Hill przyznał, że „żadna klasyfikacja lub kolejność nie może być uznana za doskonałą” (1968, s. VII) i dlatego ten lingwista odnosi się do swoich własnych klasyfikacji jako do „tymczasowych”. Właściwie, można byłoby

wskazać, że żadna klasyfikacja nie może być kiedykolwiek kompletna – im więcej danych zostanie przebadanych, tym bardziej przejrzysta będzie ich klasyfikacja. W wyniku tego można byłoby twierdzić, że nie ma potrzeby obrazowania każdej pojedynczej potencjalnej funkcji, którą dana jednostka wyrazowa prawdopodobnie by pełniła. Ta publikacja skupia się głównie na zapewnieniu wglądu w opis głównych funkcji, z których OF i TO są znane.

Pierwszy rozdział tej pozycji zawiera opis sześciu korpusów, które będą zademonstrowane i zbadane pod kątem zastosowania i wyodrębnienia funkcji OF i TO w wielorakich kontekstach. Te korpusy są następujące: korpus fikcji literackiej stanowiący zbiór pełnych wydań powieści XIX w.) oraz XX-wiecznej fikcji literackiej dostępnej w Fikcji Literackiej Korpusu Pisanego BNC (oznaczonego jako BNC-F).

W przypadku przygotowanego materiału mówionego, Pace-Sigge zestawił przemówienia wygłaszane przez jednego mówcę (ang. *single-speaker speeches*) z materiałem pochodzącym z pytań i odpowiedzi zadawanych i udzielanych po wykładzie oraz z wykładów plenarnych, to znaczy, z materiału przygotowanego przez wielu mówców (ang. *multi-speaker material*). Ostatecznie, nieformalny mówiony angielski obejmuje konwersacje pochodzące z korpusu BNC (oznaczonych jako BNC-C) i ze zbioru regionalnych transkryptów – z Lancaster, z Londynu, Liverpool'u i z Newcastle (z tzw. czterech zakątków Anglii – oznaczonych po angielsku jako 4CC). Te podkorpusy ułożono tak, aby były w przybliżeniu równe pod względem swojej wielkości.

Rozdział 2 stanowi krótkie nawiązanie do historycznego użycia OF i TO, po którym następuje omówienie najnowszej analizy korpusowej. Pace-Sigge twierdzi, że wzorce występowania wyrazów OF i TO powinny stanowić obszar zainteresowań każdego lingwisty korpusowego, ponieważ znajdują się one wśród najczęściej używanych wyrazów w każdym korpusie języka angielskiego. Wyrazy zostały przeanalizowane pod względem ich funkcji w formie przyimka, w odniesieniu do danych korpusowych autorstwa zarówno Sebastiana Hoffmann'a (2005, biorąc pod uwagę BNC) i Thomasa Hoffmann'a (2011, biorąc pod uwagę dwie części Międzynarodowego Korpusu Języka Angielskiego (ang. *ICE*), czyli ICE-GB i ICE-EA).

W rozdziale 3 Pace-Sigge skupia się na wzorcach występowania zaobserwowanych w podkorpusie tekstu fikcji literackiej. XIX-wieczna brytyjska fikcja literacka została porównana z XX-wieczną brytyjską i amerykańską fikcją literacką oraz częściowo przygotowanymi wypowiedziami należącymi do korpusu mówionego (zarówno przemowy jak i wykłady

plenarne/dyskusje). Te trzy źródła zostały zastosowane przez autora do zbadania użycia wyrazów OF i TO. Materiał został równo podzielony na korpus, który opiera się na szerokim wyborze materiału językowego, a mianowicie, podkorpus BNC (pisana fikcja literacka), stąd po angielsku oznaczono ją jako BNC-F, a który zawiera przykłady około 40 000 wyrazów pochodzących z 432 tekstów opublikowanych pomiędzy 1960 a 1993 rokiem. Stanowi to szeroką reprezentację współczesnego użycia wyrazów w brytyjskiej fikcji literackiej. Druga część materiału badawczego skupia się na kompletnych tekstach obejmujących okres od 1800 do 1913 roku. Głównym składnikiem jest tutaj podkorpus XIX-wiecznej brytyjskiej fikcji literackiej (oznaczenie 19C) (Patterson, 2014). Składa się on z 100 pełnych tekstów powieści, zaprojektowanych w ten sposób, że zawiera on nie więcej niż dwie osobne powieści na danego autora. Trzeci korpus jest o wiele mniejszy pod względem zakresu i wielkości, ponieważ jego główną funkcją jest zapewnienie odpowiedników w amerykańskiej odmianie języka angielskiego. Jest to mały podkorpus fikcji literackiej oznaczonej jako ANC-F, który zawiera pełne teksty 11 powieści opublikowanych pomiędzy 1901 a 1913 rokiem przed wydawcą Hargraves i Eggan. Rozdział ten, jak twierdzi autor, jest jedynym rozdziałem w tej publikacji, który udostępnia czytelnikom materiał obejmujący dane pochodzące z amerykańskiej odmiany języka angielskiego. Autor przeanalizował ten materiał w celu wykazania konsekwentnego, powtarzalnego użycia tych samych lub podobnych klasterów. W tym celu przeanalizował każdy korpus oddzielnie, aby można było go porównać z innym podkorpusem. Autor w sposób bardzo wyczerpujący zestawia wyniki swoich badań w formie tabelarycznej, które pokazują, że dwa główne badane wyrazy stanowią najczęściej używane jednostki wyrazowe we wszystkich trzech korpusach.

Rozdział 4 ma na celu pełne korpusowe zbadanie wzorców występowania wyrazów OF i TO w kontekście przemówień publicznych. Pace-Sigge zauważa w tym rozdziale, że istnieją już pogłębione badania struktury mówionego języka angielskiego (np. Carter & McCarthy, 2001). Twierdzi on ponadto, że przykłady badań korpusowych przygotowanych przemówień są liczne (m.in. Partington, 2003). Podobnie ta kwestia dotyczy języka akademickiego (a mianowicie przedstawionych wykładów). Wciąż jednak, jak twierdzi autor, pośród przygotowanego języka mówionego, istnieje dalsza podkategoria, która wydaje się bliższą do niektórych z wyżej wymienionych, to jest przemów publicznych. Należy też założyć, jak twierdzi autor, że to są teksty, które zostały starannie przygotowane. Wśród takich tekstów, są dwa obszary, gdzie można zauważyć dalszy podział na: 1. przemowy, które zostały napisane do późniejszego wygłoszenia, 2. przemowy, które przygotowano, ale zostały

zaprezentowane w swobodny sposób. Ponadto można również zaobserwować podział na: a. przemowy, które wygłosił jeden mówca, b. przemowy, które wygłosiło wielu mówców podczas dyskusji panelowej lub które stanowią część sesji pytanie-odpowiedź.

Rozdział 5 skupia się na wzorcach występowania pojawiających się w zwyczajowej mówionej brytyjskiej odmianie języka angielskiego. W tym celu Pace-Sigge przedstawia w tym rozdziale konwersacje pochodzące z korpusu BNC (oznaczonego jako BNC-C), jak również zbiór oparty na najnowszych nagraniach zebranych w Hackney, Londyn; Havering, Essex (obecnie dzielnica Wschodniego Londynu); Lancaster, Liverpool i Tyneside. W przypadku nagrań pochodzących z obszaru Londynu i Tyneside, autor dokonał tutaj dokładnego wyboru w celu dopasowania rozmiaru materiału badawczego do innych korpusów. Pace-Sigge dokonał tego wyboru, mając nadzieję, że zapewni on różnorodność źródeł, a więc materiał z różnych regionów Anglii, użytkowników w różnych grupach wiekowych, co stanowi o właściwym przedstawieniu współczesnego rejestru mówionej brytyjskiej odmiany języka angielskiego.

Rozdział 6 przedstawia omówienie wyników badań. Autor w pierwszej kolejności skupia się na opisie zastosowania dwóch wyżej wymienionych wyrazów na podstawie gatunku literackiego, a następnie na opisie badań przeprowadzonych na podstawie granic gatunkowych. W tym rozdziale autor skupił się tylko na brytyjskiej fikcji literackiej. Oznacza to, że 100 XIX-wiecznych pełnych powieści porównano z fragmentami XX-wiecznej fikcji literackiej, które zaczerpnięto z pisanej fikcji literackiej z korpusu BNC (oznaczenie: BNC-F). Ponadto, w tym rozdziale Pace-Sigge podsumowuje wyniki badań opisywanych w poprzednich trzech rozdziałach oraz precyzyjnie porównuje wnioski z nich wynikające, a mianowicie: jak bardzo kolokacyjne jak i pokrewne trendy dominują w użyciu OF i TO, które przekraczają granice gatunkowe? A także, jakie, z drugiej strony, są charakterystyczne użycia OF i TO w fikcji literackiej, w przygotowanych tekstach mówionych, w zwyczajowej mowie konwersacyjnej? Wreszcie, gdzie gatunki mogą się pokrywać i jak bardzo można określić różnice między nimi? Następnie, autor opisuje użyteczność przedstawionych badań i stawia bardzo trafne pytanie: co stanowi o specyfice tych wyrazów i jednostek wielorazowych? Pace-Sigge zastanawia się czy powinno się przeprowadzać dalsze badania nad tymi wyrazami, które są tak bardzo związane z kolejnymi wyrazami pojawiającymi się tuż po nich w korpusie, że można mówić o mono-kolokwializmie? Ażeby odpowiedzieć na tak postawione pytania, autor słusznie twierdzi, że należy

przyjrzeć się danym korpusowym z perspektywy pionowej i poziomej. Pozioma analiza badań przedstawionych w rozdziałach 3-5 jest przedstawiona za pomocą porównania danych tego samego gatunku literackiego, ale pochodzącego z różnych źródeł. Pionowa analiza badań dotyczy porównania gatunków poprzez ich granice gatunkowe.

Rozdział 7 stanowi krótki przegląd badań nad użyciem wyżej wymienionych wyrazów oraz zastosowaniem otrzymanych wyników w nauczaniu języka angielskiego i proponuje praktyczne połączenia pomiędzy wynikami badań a ich zastosowaniem w późniejszej dydaktyce języka obcego. Jak twierdzi autor publikacji, implikacje do praktycznego zastosowania wyników badań w nauczaniu języka angielskiego są bardzo istotne z uwagi na fakt, że wśród uczących się języka angielskiego, przyimki stanowią ważny element języka, ponieważ częściej niż zwykle zakłada się, że konstrukcje stosowane w języku docelowym są inne niż w znanym uczniowi jego języku źródłowym (rodzimym, ang. *L1*), (Swan & Smith, 1987). Autor publikacji cytuje tutaj Sinclair'a (1991, s. 81-82), który podkreśla, że słowniki wydane przed przeprowadzonymi badaniami korpusowymi okazały się bezużyteczne, w przypadku, gdy uczeń musiał z nich korzystać w celu zweryfikowania użycia wyrazu OF. Podobnie rzecz się ma z podręcznikami do gramatyki, które, według Sinclair'a opisują OF jako „pojawiające się wszędzie, w specyficznych kontekstach...oraz że w najnowszej gramatyce, jest ponad 50 haseł związanych z OF, które wypełnia cały podręcznik wieloma hasłami w ponad połowie rozdziałów”. Autor podkreśla, że w pełni zgadza się z Sinclair'em, który twierdzi, że takie podejście może być uznane za w pełni wyczerpujące – ale wciąż nie czyni wiele, aby pomóc uczniowi. Pace-Sigge ma nadzieję, że przedstawione wyniki badań wskazują, że OF jest nie tylko, ale także nie jest w większości używane jako przyimek. Kiedy spojrzymy na pogrupowanie OF i TO i skupimy się na najczęstszym ich występowaniu, jak bardzo trafnie podkreśla Pace-Sigge, zauważymy oczywiste wzorce zastosowania, które są właściwymi dla rozumienia i nauczania języka obcego.

Ósmy, ostatni rozdział, podsumowuje badania autora, dzięki którym mamy możliwość zapoznać się ze streszczeniem głównych różnic zaobserwowanych w użyciu OF i TO na podstawie dostępnych danych. Wszystkie listy wyrazów i konkordancje w tej pozycji zostały wygenerowane przy pomocy narzędzi WordSmith (Scott, 2012-2015), co stanowi o ich wiarygodności. Testy statystyczne przeprowadzono przy wykorzystaniu kalkulatora logarytmu wiarygodności opracowanego i dostarczonego przez Paula Raysona. Publikacja skupia się na bigramach i trigramach, a także odnosi się do dłuższych klasterów odnotowanych tylko w sytuacjach, w których

pojawiają się w odpowiednio dużych liczbach. Autor potwierdza, że z uwagi na ograniczone miejsce przeznaczone na publikację, nie wszystkie obliczenia wynikające z testów statystycznych zostały przez niego podane w całości: jeżeli to konieczne, wyniki logarytmu wiarygodności odnoszą się w tekście tylko w formie różnic statystycznie (nie)istotnych. Co warto podkreślić w tym rozdziale to właściwe zastosowanie przypisów końcowych. Dostarczają one dalszych informacji i danych statystycznych, które mogą być bardzo przydatnymi informacjami dla każdego czytelnika.

Michael Pace-Sigge, autor powyższej publikacji, miał na celu wskazanie, że zarówno OF jak i TO są odpowiednio wyrażane przez pojedynczy leksem – ale te leksemy nie są tego samego rodzaju. One są, zależnie od wyrazów im towarzyszących, różniącymi się jednostkami leksykalnymi, spełniającymi różne funkcje. Autor stwierdza, że pomimo osiągniętych, zadowalających dla niego, wyników badań, dalsze badania są wskazane z uwagi na dość nieznaczne korpusy zastosowane do badań. Pace-Sigge sądzi ponadto, że zawsze jest trudno stworzyć właściwie zbalansowany duży korpus języka mówionego, a gatunki takie jak akademicki język angielski lub proza gazet, nie stanowiły przedmiotu tych badań. Autor słusznie twierdzi, że w przyszłości głębsza analiza częstego lub umiarkowanie częstego użycia jednostek wielowyrazowych z OF i TO będzie bardzo wskazana. Pace-Sigge tłumaczy brak tego rodzaju badań w jego publikacji faktem ograniczeń wynikających z jej specyfiki. Jednocześnie autor żywi nadzieję, że badania przedstawione i opisane w tej pozycji posłużą jako praktyczna platforma do dalszych, bardziej kompleksowych badań.

